

Orkest
Phion

Alexei Ogrintchouk
chef-dirigent

Nelson Goerner
solist

Dvořák
no. 8

15 mei **Nijmegen**

16 mei **Arnhem**

17 mei **Enschede**

Het toneelstuk *Rosamunde, Fürstin von Zypern* van dichteres Helmina von Chézy wordt vandaag de dag vrijwel nooit meer uitgevoerd. De naam *Rosamunde* leeft voort dankzij de muziek die Schubert ervoor heeft gecomponeerd. Om toch een beeld bij de muziek te krijgen: met steun van de Cyprioten wil Rosamunde de troon van haar gedode ouders terugwinnen. De boze gouverneur Fulgentius dwarsboomt dat en wil Rosamunde vergiftigen, maar sterft uiteindelijk aan zijn eigen gif en Rosamunde bestijgt de troon.

Voor Schubert was dit een last-minuteklus. Het was zelfs zo kort dag dat hij geen tijd meer had een ouverture te schrijven. Gelukkig had hij nog de ouverture van zijn opera *Alfonso und Estrella* in de kast liggen en kon hij die hergebruiken voor het toneelstuk. Om onduidelijke redenen heeft een uitgever na Schuberts dood de ouverture van zijn opera *Die Zauberharfe* aangeduid als *Ouverture Rosamunde*. Zo zijn er vandaag de dag twee Rosamunde-ouvertures, terwijl Schubert er eigenlijk geen een heeft geschreven: ze hoorden immers beide bij een ander stuk.

De meest gespeelde van de twee ouvertures, die van *Die Zauberharfe*, staat in dit concert op het programma. Na enkele krachtige akkoorden klinkt al snel Schuberts handelsmerk: de zangerige melodie. Ook in de rest van de ouverture heeft Schubert, melodicus pur sang, de ene mooie melodie na de andere gecomponeerd.

Toch nog een pianoconcert

Schumann was pianist in hart en nieren en bijna al zijn vroege werken zijn solostukken voor piano. Toch viel het componeren van een pianoconcert niet mee. Voor zijn dertigste heeft hij minstens drie pogingen gewaagd, maar het bleef bij onvoltooide composities. Wellicht kreeg hij uiteindelijk de nodige inspiratie door zijn huwelijk met Clara Wieck. Daar was een jarenlange strijd voor nodig met de vader van Clara, die vreesde voor zijn dochters carrière. Toen het huwelijk eindelijk voltrokken was,

liepen Robert en Clara over van geluk en schreven ze talloze liederen voor elkaar in het zogenaamde liederenjaar 1840. In het jaar erna componeerde Schumann een fantasie voor piano en orkest, die door Clara in première werd gebracht. Zij sprak daarbij de wens uit dat het eendelige werk zich tot een pianoconcert zou ontwikkelen. En zo geschiedde, al had Schumann vanwege mentale problemen voor de overige twee delen vier jaar nodig. Deze geschiedenis verklaart waarom het eerste deel, oorspronkelijk dus een onafhankelijk stuk, ongeveer net zo lang is als de twee andere delen samen. Ook is het waarschijnlijk de reden dat het eerste deel losstaat van het tweede deel, terwijl tussen het tweede en derde deel juist geen onderbreking is. Dat laatste heeft wellicht te maken met Schumanns afkeer van applaus tussen de delen door.

Het concert begint met een waterval van akkoorden over het hele klavier, van hoog naar laag. Vervolgens zetten de houtblazers een intiem thema in met de noten c-b-a-a. In Duitsland wordt de b een h genoemd, en c-h-a-a verwijst naar Chiara, de Italiaanse naam voor Clara. Dit thema komt verschillende keren terug en klinkt in omkering aan het begin van het tweede deel. Ook in dat deel zijn er veel dialogen tussen klarinet en hobo enerzijds en piano anderzijds. Hoewel het concert het uiterste van de pianist vraagt, zijn piano en orkest gelijkwaardig. In de woorden van de componist: 'Ik kan geen concert

voor een virtuoos schrijven, dus ik moet iets anders bedenken.' Zijn tijdgenoot Liszt, een virtuoos bij uitstek, sprak van een 'pianoconcert zonder piano'. Je kunt het ook formuleren zoals Schumann zelf deed: 'Het orkest is geen toeschouwer, maar verlevendigt het stuk met klankkleuren.' Clara deed er nog een schepje bovenop en trok een parallel met haar huwelijk. 'De pianopartij is heel fijntjes met de orkestpartij verweven, zodat het ondenkbaar is dat de een zonder de ander kan bestaan.' En zo is het: een pianoconcert met prachtige melodieën en intieme dialogen tussen solist en orkest.

Dvořák op de toppen van zijn kunnen

Ook in de *Achtste symfonie* van Dvořák klinken de houtblazers volop, vooral in het tweede deel. Het geeft de symfonie een pastoraal, landschappelijk karakter. Het gaat, om precies te zijn, over het Boheemse landschap dat Dvořák in de symfonie heeft verklankt. Zijn liefde voor dat landschap zorgde ervoor dat Dvořák overliep van inspiratie. 'Het gaat mij allemaal boven verwachting gemakkelijk af, melodieën en complete werken vliegen zomaar op mij af,' zei hij daar zelf over. Dvořák schreef de *Achtste symfonie* in zijn vakantievilla, even buiten Praag. Daar was hij het gelukkigst en dat is goed te horen. Wat meehielp, was dat het Dvořák in zijn carrière voor de wind ging: zijn werken werden in heel Europa uitgevoerd en hij ontving de ene onderscheiding na de andere. Hij had geen zorgen en kon zich laten leiden door de natuur en de cultuur van zijn geliefde thuisland.

Zo horen we al snel een vogel fluiten wanneer de openingsmelodie heeft plaatsgemaakt voor een thema in de fluit. Ook daarna speelt de fluit nog verschillende keren vogelgeluiden. Een donkere wolk aan de hemel klinkt in het tweede deel. Zwaar-moedige zuchten in het orkest wisselen

vogelgeluiden in de blazers af. Het was tijdens het schrijven van deze symfonie dat Dvořák opmerkte dat hij nog altijd moeilijk kon leven met de dood van drie van zijn kinderen, dertien jaar daarvoor. Behalve dit verdriet had Dvořák geen zorgen en voelde hij vooral de liefde voor het leven en zijn vaderland. Zo zijn behalve natuurgeluiden ook volksdansen te horen, vooral in het vierde deel. Over de trompetfanfare aan het begin van dat deel zei de Tsjechische dirigent Rafael Kubelik: 'In Bohemen betekent een trompet geen strijd, maar een dans.' Verschillende volksdansen volgen en middenin het vierde deel waan je je zelfs even in een dorpschuur waarin de plaatselijke fanfare losgaat.

Programma

Franz Schubert (1797-1828)

Ouverture Rosamunde,
D 644 (Die Zauberharfe)

Robert Schumann (1810-1856)

Pianoconcert in a, opus 54

- Allegro affettuoso
- Intermezzo: andantino grazioso
- Allegro vivace

Antonín Dvořák (1841-1904)

Symfonie nr. 8 in G, opus 88

- Allegro con brio
- Adagio
- Allegretto grazioso
- Allegro ma non troppo

De carrière van de Argentijnse pianist Nelson Goerner ging razendsnel van start toen hij in 1986 het Liszt Concours van Buenos Aires won. Het leverde hem een uitnodiging op om verder te studeren in Genève waar hij een paar jaar later de eerste prijs van het Concours de Genève won. In zijn lange loopbaan heeft de pianist wereldwijd opgetreden. Alleen al het afgelopen seizoen gaf hij recitals in de Londense Wigmore Hall, het Théâtre des Champs-Élysées en natuurlijk het Teatro Colón in Buenos Aires. Hij concerteerde met gerenommeerde orkesten als het Orchestre de Paris, het Los Angeles Philharmonic Orchestra en het Koninklijk Concertgebouworkest en werkte samen met beroemde musici waaronder Martha Argerich, Renaud Capuçon en Sol Gabetta.

Nelson Goerner heeft een jarenlange verbintenis met het Chopin Instituut in Warschau waar hij diverse opnames maakte met onbekende Poolse pianomuziek. Zijn laatste cd met werken van Godowski en Paderewski leverde hem een Diapason d'Or op. Maar ook zijn vele andere cd's vielen in de smaak, zoals zijn album met werken van Schumann die in maart 2015 werd uitgeroepen tot BBC Music Magazine's Recording of the Month. Momenteel is hij docent aan de Haute école de musique de Genève.

Over Orkest Phion

Orkest Phion is het symfonieorkest van Gelderland en Overijssel en behoort tot de grootste orkesten van Nederland. Het orkest staat naast het brengen van de symfonische canon ook bekend om zijn veelzijdige en vernieuwende programmering en streeft ernaar symfonische muziek toegankelijk te maken voor een breed publiek. Met educatieve projecten, samenwerkingen met andere kunst disciplines en crossovers laat Phion klassieke muziek leven, voor iedereen.

Daarnaast zet Orkest Phion zich in voor speciale programma's om jongere generaties te enthousiasmeren voor klassieke muziek. Het orkest beschikt bovendien over de Phion Heersink Academy, een opleidingsinstituut waar jonge musici waardevolle praktijkervaring opdoen binnen de dynamiek van het moderne orkestleven.

Word Vriend van Phion

Houd jij van ons orkest en van onze concerten?
Word dan Vriend van Phion! Kijk voor meer informatie
op phion.nl/steun-ons

23 mei – 31 mei

Starring Stravinsky

Laat je meevoeren in het leven, de schandalen en de magie van Igor Stravinsky. Met Francis van Broekhuizen als sprankelende gids en Orkest Phion o.l.v. Bas Wiegers laat Stravinsky's wereld je niet meer los.

12 jun – 19 jun

De Avond van Sven Ratzke

We could be heroes – Orkest Phion en Sven Ratzke duiken in de wereld van Bowie en de klassieke helden die hem hebben geïnspireerd.

5 juni – 21 juni

Kasteelconcerten Gelderland

Laat je meevoeren door de elegantie van Haydn en het vuur van Beethoven, in een omgeving die als geen ander past bij de grandeur van deze composities.

Orkest
Phion

Orkest Phion bedankt:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Arnhem en Enschede, Familie Heersink Innovatie Fonds, Actemium, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden & Mecenaat van Phion, Dirkzwager, Koninklijke Burgers' Zoo, Appeldoorn, Bibu Arbeidsmediation, OKA Arnhem, DK Makelaars, Eshgro, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, ConcertClub Phion, Regalis en Van 't Hof Schoonmaak.

Ook voor bedrijven met hart voor cultuur zijn er allerlei manieren om Orkest Phion te steunen. Kijk voor meer informatie op phion.nl/zakelijk